

Demodikos hos hund.

Parasiten Demodex och sjukdomen demodikos har gett upphov till många hetsiga diskussioner på bl a internet och motsägelsefulla påståenden figurerar. För många uppfödare, djurägare och ibland även veterinärer ter sig parasiten och sjukdomen mycket svårbegriplig. Följande text syftar till att reda ut en del oklarheter.

Vad orsakar demodikos?

Orsaken till demodikos är ett kvalsterdjur kallat demodex. Alla djurarter har sin egen typ av demodex och parasiten överförs inte mellan djurarter. Demodex tillhör vad man kallar individens "normalflora". Med detta menar man att ett mycket litet antal demodex (liksom lite bakterier och jästsvampar) finns normalt på hudytan utan att vara sjukdomsframkallande. Kroppen ser till att hålla bakterier och demodex i schack, och de tillåts aldrig att öka i antal och orsakar normalt inga problem. Hos vissa individer fungerar inte den normala kontrollen. Demodex kan då föröka sig kraftigt och djuret får symptom på sjukdom, så kallad demodikos. Det är alltså inte frågan om en smittsam överföring av parasiten utan om en oförmåga att kontrollera "normalfloran".

Hur ser demodikos ut på hunden?

Vid demodikos är symptomen i första hand håravfall. Utbredning och svårighetsgrad av sjukdomen varierar mycket mellan de olika formerna (se nedan). Ibland har hundar med demodex klåda, t ex om en sekundär hudinfektion tillstöter, eller om djuret samtidigt utvecklat allergi. I de hårlösa områdena syns ofta tydliga pormaskar. Det beror på att demodex lever i hårsäckarna och när de förökar sig spänns hårsäcken ut, hårstråt trillar bort och kvar finns en tydlig pormask. Diagnosen demodikos ställs av veterinär med hjälp av en undersökning samt provtagning från hudytan som sedan undersöks i mikroskop och demodexkvalster kan påvisas. Hos friska hundar påträffas normalt inte demodex trots att ett lågt antal finns någonstans på kroppen.

Olika former av demodikos

Man delar in sjukdomen i *juvenil* ("ungdoms-") och *adult* ("vuxen-") demodikos baserat på hur gammal hunden är då sjukdomen startar. Vidare skiljer man på *lokal* (1-5 små, hårlösa fläckar) och *generell* (>5 fläckar, ett större område eller tassar) demodikos beroende på hur utbredd sjukdomen är. Man kombinerar sedan beteckningarna och talar om "juvenil lokal" respektive "juvenil generell" alternativt "adult lokal" respektive "adult generell" demodikos. De olika grupperna har mycket varierande prognos och olika bakgrund. Både lokal och generell juvenil demodikos är relativt vanliga sjukdomar, medan de adulta formerna är mer ovanliga.

Juvenil demodikos

Vid juvenil demodikos utvecklas hårlösa fläckar innan 18 månaders ålder. I Sverige hör bland annat American staffordshire terrier, west highland white terrier, mops och Staffordshire bullterrier till de raser som är mer drabbade av juvenil demodikos. Det är vanligt att flera valpar från samma kull utvecklar sjukdomen även om debutåldern kan variera. Det krävs en ärftlig belastning för att utveckla generell juvenil demodikos. Observera att detta inte måste betyda att föräldradyren själva haft sjukdomen. Prognosen för juvenil demodikos är oftast god och den lokala formen läker många gånger spontant, utan någon behandling alls.

Adult demodikos

Adult demodikos innebär att hunden utvecklar symptom som vuxen, vanligen långt efter 3 års ålder. Denna form av sjukdomen är ovanligare och har *inte* någon ärftlig bakgrund. Orsaken är att immunförsvarets förmåga att hålla demodexkvalsterna i schack har satts ur spel på grund av ett allmänt försämrat immunförsvar. Man bör hos dessa djur alltid aktivt leta efter grundorsaken genom en utökad utredning, till exempel med blodprov, urinprov och röntgen.

En orsak till adult demodikos kan vara att djuret har cancer eller som biverkning av medicin. Ibland utvecklas adult demodikos hos hundar som fått höga eller dagliga doser kortison. Hos en del individer hittar man trots omfattande undersökningar aldrig orsaken. Prognosen för adult demodikos är mycket varierande.

Behandling av demodikos

Om hunden har en lokal juvenil demodikos kan man i många fall avvakta behandling och se om djuret förmår att självläka. Det är dock viktigt att man låter en veterinär undersöka hunden och ta flera skrapprov så att diagnosen är säker. Det finns många andra hudsjukdomar som också kan ge hårlösa fläckar. Ur avelssynpunkt betraktas hundar som självläkt sin demodikos lindrigare och det kan även av denna anledning finnas skäl att inte hasta fram ett beslut om behandling. Har man väl satt igång en behandling vet man aldrig om djuret egentligen skulle ha läkt spontant eller inte.

Om demodikosen behöver behandlas är det viktigt att man behandlar tillräckligt länge då risken för återfall annars är stor. En generell rekommendation är att man behandlar tills man vid två tillfällen, med minst 4 veckors mellanrum, fått enbart negativa skrap dvs. man återfinner inte parasiten när man skrapar huden på flera olika ställen. Detta innebär att en behandlingstid på 3 - 4 månader inte är ovanligt.

Risken för återfall av juvenil demodikos efter avslutad behandling är mycket liten, under förutsättning att hunden behandlats tillräckligt länge och att läkningen kontrollerats noga av veterinär. Vissa mediciner kan öka risken för återfall.

Pågående forskning

En kartläggning av de gener som styr utvecklingen av juvenil generell demodikos vore önskvärd då man på detta sätt dels kunde få fram ett blodtest för genanalys av presumtiva avelsdjur och dels en gång för alla kunde tydligt bevisa ärftligheten (vilket i dagsläget inte har gjorts tillräckligt tydligt). Sådana gentest finns tillgängliga för en rad andra sjukdomar bland annat för progressiv retinal dysplasi (PRA), cerebellär ataxi och degenerativ myelopati (DM).

Ett forskningsprojekt i syfte att kartlägga den genetiska bakgrunden till juvenil generell demodikos pågår i Sverige. Målet är att genom ett enkelt blodprov kunna avgöra vilka djur som ligger i farozonen för att nedärva benägenheten att utveckla demodikos. Ett sådant test skulle komma att bli värdefullt för alla de strävsamma och duktiga uppfödare som arbetar med avel av drabbade raser.

*Text: Veterinär **Susanne Åhman**,
Specialist i hundens och kattens sjukdomar,
Specialist i dermatologi, CertSAM, CertVD, DipIECVD*